

מכללה אקדמית לחינוך
תלפיות

מעיינות

כתב עת ליהדות ולחינוך

כרך ה
תשפ"ו

מערכת כתב העת מעיינות

פרופ' יעל פישר	פרופ' אהרן גימאני
פרופ' דוד צוריאל	פרופ' זהבית גרוס
פרופ' ישראל רוזנסון	פרופ' יואל וולטרס
פרופ' בן ציון רוזנפלד	פרופ' שמואל ורגון
פרופ' ישראל ריץ'	פרופ' יהונתן יעקבס
פרופ' אליעזר שלוסברג	פרופ' מרים מבורך

עורך

הרב ד"ר משה רחימי

עורך לשוני

ד"ר יוסי פרץ

עיצוב ועימוד

ד"ר יוסי פרץ

מרכזת המערכת

ציפי בקר

© כל הזכויות שמורות למכללת תלפיות, חולון

ISSN 2958-6321

מאמרים יש לשלוח למערכת על פי ההנחיות ועל פי כללי ההתקנה המופיעים באתר מכללת תלפיות.

כתובת המערכת: מכללת תלפיות, יטבתה 7, חולון, 5850000

טלפון 03-5128537

דואר אלקטרוני: zipi_b@talpiot.ac.il

תוכן העניינים

הקדמה

יהדות

9	הנהגת העדה הספרדית בטבריה בשלהי התקופה העות'מאנית	עדו ישראלי
33	הפרק על "מסכת ע"ז וגיעולי גוים ויין נסך" מתוך החיבור "איסור והיתר" וחידושי הלכה הנמצאים בו בקשר ליחס למוסלמים	צבי יי לנגרמן
97	מסורת החלוקה של הפרשיות הפתוחות והסתומות בכ"י ששון 1053 בהשוואה ל"כתר" והגורמים לחילופים בין כתבי היד	יוסי פרץ
117	"עמק עכור" – גאוגרפיה, פרשנות, מדרש	ישראל רוזנסון
137	"כוס של עצם אליקורנו": "חד-קרן" בכתבי הרפואה של חכמי צפת במאות ה-16–17	אברהם אופיר שמש

חינוך

153	לגעת בסיפור הפנימי: שערים למפגש מחודש עם העצמי	רינת חלאבי
177	סדנה מבוססת אומנות לצוותי חינוך וטיפול העובדים עם אילמות סלקטיבית: השפעתה על ידע מקצועי ותחושת ביטחון	טל חנן
203	ביקורת ציונית דתית בשלושת העשורים האחרונים על מבנה הנפש הפרוידיאני	דב שוורץ

XVII השבחת פסולת תרמופלסטים בתהליכים קטליטיים משולבים : כימיים וביולוגיים (אנגלית) רינה טננבאום

VII תקצירים באנגלית

המשתתפים בכרך

החוג לחינוך, המכללה האקדמית תלפיות	ד"ר רינת חלאבי
החוג לאומנות ומדעים מדויקים, אוניברסיטת לסלי	ד"ר טל חנן
המחלקה למדעי החומרים והנדסה כימית, אוניברסיטת סטוני ברוק, ניו יורק	פרופ' רינה טננבאום
חוקר עצמאי	ד"ר עדו ישראלי
המחלקה לערבית, אוניברסיטת בר-אילן	פרופ' צבי י' לנגרמן (אמריטוס)
החוג ללשון העברית, המכללה האקדמית תלפיות ; מפעל מקראות גדולות 'הכתר', אוניברסיטת בר-אילן	ד"ר יוסי פרץ
נשיא המכללה האקדמית תלפיות	פרופ' ישראל רוזנסון
ראש המחלקה לפילוסופיה יהודית, אוניברסיטת בר-אילן	פרופ' דב שוורץ
התוכנית לתואר שני במורשת ישראל, אוניברסיטת אריאל	פרופ' אברהם אופיר שמש

הקדמה

אנו שמחים להוציא לאור את הכרך החמישי של מעיינות, כתב העת של המכללה האקדמית לחינוך תלפיות.

כתב העת משמש במה למחקרים במנעד דיסציפלינות ובמגוון נקודות מבט ומבע. כתב העת מעיינות הולך ותופס את מקומו כבמה אקדמית מדעית המהווה מקום למחקרים במדעי היהדות ובמדעי החינוך.

בכרך זה מתפרסמים מחקרים ומאמרים של חוקרים מהמכללה ומחוצה לה, בתחומי מדעי היהדות, מדעי החינוך ומדעי החברה. כתב העת מעיינות מתנהל לפי כללי השפיטות האקדמית בניצוחם ובליוויים של חברי המערכת האקדמית, ועומד באמות המידה המדעיות המקובלות בכתבי עת שפיטים.

בכרך זה תשעה מאמרים, חמישה בתחום מדעי היהדות, וארבעה בתחום מדעי החינוך והחברה. במדור היהדות מאמרים בתנ"ך ובפרשניו, בתורה שבעל פה ובהיסטוריה. במדור חינוך וחברה מאמרים בנושאי חינוך מיוחד, בפסיכולוגיה, בחברה ציונית-דתית ובמאמר סוגר בנושא סביבה וקיימות (באנגלית).

אנו תקווה שתמצאו עניין וחידוש בכרך החדש.

ברכת תודה שלוחה לכל השותפים בהוצאה לאור של כרך זה: לחברי המערכת המדעית-אקדמית של כתב העת, אשר פעילותם ושותפותם הפיקו כרך ראוי; לכותבי המאמרים אשר חלקו מחוכמתם ומהידע שצברו; לד"ר יוסי פרץ, העורך הלשוני והמעצב; לגב' חנה מאיר, אשר עמלה על עריכת הביבליוגרפיה; ולגב' ציפי בקר, מרכזת המערכת.

בברכת עיון פורה ומעשיר

המערכת

פתח דבר

זוכים אנו בע"ה להוציא לאור את כרך ה' של כתב העת המכללתי מעיינות. בהקדמתי זו אני מבקש להאיר את אחד ממעיינותיו של מחנך, מורה ומרצה במערכת החינוך – מעיין המנהיגות.

תיאוריות מנהיגות מושתתות על שני מוקדים: מנהיגות מסורתית ומנהיגות מעצבת. בתחילת המאה ה-20 שלטה התיאוריה שרק "האדם הדגול", שנולד עם תכונות מיוחדות, יכול להנהיג באמצעות כוח וסמכות. מנהיגות זו כוללת שלושה מרכיבים:

מנהיגות מתגמלת – המנהיג מבטיח תגמול על ביצוע טוב של הוראותיו ועונש למפירים אותן, שיטה המכונה "המקל והגזר".

מנהיגות מפקחת – המתמקדת בתיקון חריגות ושגיאות.

מנהיגות אינסטרומנטלית – המנהיג מספק הוראות ברורות לביצוע, ואינו מצפה ליוזמה, לחדשנות או לראייה ביקורתית. לעומת זאת, המנהיגות המעצבת משתפת את המונהגים בקביעת היעדים והצרכים. יש כאן העצמה של המונהגים כדי להגיע ליעדי הקבוצה וליצירת מחויבות והזדהות עם מטרותיה. המנהיג תומך במונהגיו, משדר ראייה אופטימית, דואג לצרכיהם, מייעץ, מלמד ומנחה. עליו להכיר בתכונות וביכולות של כל אחד ממונהגיו כדי לשלבם יחד לעשייה משותפת. משה רבנו יכול לשמש לנו דוגמה למנהיג שנבחר בזכות תכונותיו: חמלה, מוסריות ורדיפת צדק וכבוד לאחר. שורש המנהיגות הוא היכולת להוביל ולהכווין על פי צורכי החברה, לזהות את המוטיבציה של המונהגים ולהובילם לאורך זמן – "איש אשר רוח בו". מעשיו של המנהיג הם שיקרבוהו אל המונהגים או ירחיקוהו מהם.

מנהיגות טובה שואבת את כוחה מאופיו של המנהיג וממעשיו. היא מתפתחת במשפחה, בחברה, בכיתה ובקהילה. אנו, כמכשירי מורים וכמחנכים, מחויבים להעניק לא רק ידע אקדמי, אלא גם ערכים שינחו את פרחי ההוראה בדרכם. חייבים אנו להאמין בתלמידנו, שכן ללא אמון בהם אין מנהיגות.

אני מבקש להודות לכותבי המאמרים ולחוקרים שהקדישו מזמנם למען מטרה זו, ולרב ד"ר משה רחימי על ריכוז העשייה האקדמית ועל עריכת כתב העת. יעלו ויעמדו כולם על הברכה, ונזכה להיות מנהיגים הראויים לתלמידנו ולעמנו.

בנימין בהגון
ראש המכללה